

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-3>

УДК 339.923:339.9(477)

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НА ФОНІ РОЗВИТКУ БРІКС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА МАКРОРІВНІ

MAIN TRENDS IN GLOBALIZATION TRANSFORMATIONS AMID THE DEVELOPMENT OF BRICS AND ITS IMPACT ON POST-WAR ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE AT THE MACRO LEVEL

Кусакова Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3827-6972>

Кайрачка Наталія Василівна

магістрант освітньої програми «Фінанси і кредит»,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4537-217X>

Kusakova Yuliia, Kairachka Nataliia
Zaporizhzhia National University

У статті досліджено основні тенденції формування і розвитку БРІКС в розрізі етапів становлення інтеграційного об'єднання. Висвітлено особливості кожного етапу та виявлено на якому етапі знаходиться це об'єднання. Проаналізовано ключові показники економічного впливу БРІКС на глобальну економіку та міжнародну торгівлю. Досліджено основні причини, чому усі члени БРІКС прагнуть підтримувати та розвивати взаємозв'язки з США та країнами ЄС: це – економічні взаємозалежності (налагоджена торгівля, наявний доступ до ключових ринків товарів, капіталів та технологій) та дипломатичні зв'язки (геополітичний статус БРІКС). Виділено протиріччя між окремими членами БРІКС. Оцінено ймовірність створення нової резервної валюти. Здійснено SWOT-аналіз діяльності БРІКС у глобальній економіці, який дозволив виокремити сильні та слабкі сторони цього утворення, а також можливості і загрози розвитку в майбутньому. Особливу увагу приділено впливу БРІКС на розвиток економіки України на макрорівні.

Ключові слова: БРІКС, ЄС, SWOT-аналіз, резервна валюта, макрорівень, Україна.

The article examines the primary trends in the formation and development of BRICS, analysing its historical milestones and current state as an integration entity. It highlights the specific features of each stage in BRICS' evolution and determines its position within the integration process. Key economic indicators of BRICS' impact on the global economy and international trade are analysed. The main reasons why all BRICS members strive to maintain and develop relations with the US and EU countries have been explored. First, economic interdependence: trade with the US and the EU provides access to key markets, technologies, and investments. Second, diplomatic ties with the US and the EU enhance the geopolitical status of BRICS countries on the international stage. The study identifies internal contradictions among BRICS members and evaluates the feasibility of creating a new reserve currency. A SWOT analysis of BRICS' activities in the global economy reveals its strengths, weaknesses, opportunities, and threats. Special attention is given to BRICS' influence on Ukraine's macroeconomic recovery in the post-war context. The analysis shows that BRICS operates as a transregional entity rather than a traditional integration organization like the EU or NAFTA, driven by shared economic goals rather than geographic proximity or similar economic levels. Despite the expansion to BRICS+, encompassing nine countries, challenges such as political diversity and the absence of a unified financial centre remain. Furthermore, BRICS' potential development of an alternative reserve currency could disrupt global economic stability but is unlikely in the near future due to the dominance of the U.S. dollar. For Ukraine, the growing significance of BRICS poses economic risks, particularly in

bypassing sanctions against Russia and shifting global economic dynamics. However, engaging with key BRICS members like China and India could open dialogue for stabilizing geopolitical and economic relationships. Future research could focus on Ukraine's interactions with BRICS to build stable economic-political ties.

Keywords: BRICS, EU, SWOT analysis, reserve currency, macro level, Ukraine.

Постановка проблеми. У 20 роки XXI ст. можемо стверджувати, що світ стає дедалі більш багатополярним і на противагу до Західних країн з економіко-політичним центром у США та ЄС формується коаліція країн, що активно розвиваються, мають економічні переваги через наявність суттєвих трудових, природних та капітальних ресурсів. У глобальній економіці ці країни об'єдналися в рамках інтеграційного утворення БРІКС, яке декларує прагнення захисту економічних інтересів усіх його членів та приймання глобальних рішень з огляду на можливості розв'язання проблем розвитку країн Глобального Півдня. Питання визначення основних тенденцій глобалізаційних перетворень на фоні поширення та популяризації БРІКС та його вплив на економіку України на макrorівні потребують подальшого вивчення, адже в умовах воєнного стану української економіки та шоків глобальної – показники поточної діяльності швидко змінюються, а міжнародні глобалізаційні процеси та вітчизняні міжнародні економічні відносини потребують негайної адаптації. Усе це формує актуальність та своєчасність проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців інтеграційне утворення БРІК, а потім і БРІКС почало вивчатися лише у 2001 р. Сама ж неформальна група 4-х країн утворилася у 2006 р., а вперше розширення до 5-ти членів відбулося у 2010 р. БРІКС як феномен трансрегіоналізму вивчали О'Ніл Н., Сировой М. [1], Чернишова Л. [2]. Проте, БРІКС не є типовим інтеграційним утворенням, як ЄС чи НАФТА. Тому вважаємо за необхідне у даній роботі здійснити теоретичний аналіз міжнародної інтеграції, для того, щоб з'ясувати, чи дійсно члени БРІКС інтегруються і на якому етапі дані процеси знаходяться.

Для відповіді на поставлені питання скористуємося доробками Кураха Л. [3, с. 12–16], який досліджував особливості міжнародних інтеграційних процесів в політиці, економіці та праві ЄС; науковців Алансарі О. С. та Аль-Ансарі Т. [4], які вивчали сутність та значення вільної зони в аспекті історичного розвитку та формування її різновидів. Для порівняння

БРІКС та ЄС докладно розглянемо працю Мікоссі С., Бертола Дж., Домбровські М., Агюч М., Поше Ф. [5] та інших, які детально проаналізували події створення та подальший історичний розвиток єдиного європейського ринку ЄС, а також напрацювання Ховарта Д. та Вердена Е. [6], які розглядали основні асиметрії Європейського економічного та валютного союзу (ЄВС).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наявних досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що наразі невирішеними залишаються питання відношення БРІКС до конкретного етапу інтеграційного процесу, а також його вплив на макроекономічну політику України. Останнім питанням присвячено аналітичну доповідь Центру Разумкова [7], проте в ній не виділено загрози, які несе з собою зростання впливості БРІКС, для розвитку та повоєнного відновлення економіки України на макrorівні.

Формулювання цілей статті. Метою даної наукової статті є вивчення основних тенденцій глобалізаційних перетворень, що відбуваються у світі на фоні масштабування інтеграційного утворення БРІКС, та аналіз їх впливу на економіку України на макrorівні з урахуванням повномасштабної військової агресії рф.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед тим як аналізувати вплив БРІКС на стан глобальної економіки та національної економіки України на макrorівні розглянемо його історію.

Інтеграційне утворення БРІК було створено у 2006 р. Бразилією, Росією, Індією та Китаєм. Перший саміт проведено у 2009 р. У 2010 р. до цих країн приєдналася Південне Африка і назва утворення змінилася на БРІКС. Ця подія посилити його позиції у глобальній економіці, оскільки з 2010 р. БРІКС охоплює 4 частини світу та 3 континенти. Об'єднання декларує переважно економічні цілі: поглиблення співпраці та реформу міжнародних фінансових інституцій, щоб посилити голос і представництво країн, що розвиваються [1].

У 2024 р. формат БРІКС розширився і формулюється як БРІКС+, були приєднані ОАЕ, Єгипет, Іран та Ефіопія. Таким чином, наразі об'єднання включає 9 країн.

Суперечливим залишається формат співпраці між країнами-членами БРІКС, оскільки це об'єднання не представляє собою класичний приклад економічної інтеграції. Зазвичай країни інтегруються за принципами географічної близькості, спільності кордонів, а також схожого рівня економічного розвитку. БРІКС+ цього не мають, вони є прикладом трансрегіонального об'єднання. Для того, щоб зрозуміти на скільки інтегрованими є країни-учасниці, визначимо сутність економічної інтеграції та проаналізуємо її етапність.

Міжнародна інтеграція виникає не за чітким свідомим планом. В її основі лежить об'єктивний хід розвитку суспільного життя, яке сьогодні все менш схильне замикається всередині державних кордонів. Сьогодні міжнародна інтеграція може розглядатися ... як свідомо, цілеспрямована спільна діяльність держав для подолання їх взаємної відособленості [3, с. 12–16].

Традиційно науковці представляють міжнародний інтеграційний процес як такий, що включає в себе низку етапів: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, повна інтеграція. Сутність кожного із зазначених етапів охарактеризовано у табл. 1.

На нашу думку, БРІКС знаходиться на етапі створення приференційних інтеграційних угод. Зокрема, даний процес спостерігається у розширенні блоку. За даними порталу «Слово і Діло» станом на 2023–2024 рр. інтеграційні процеси в БРІКС продовжують активно формуватися. Значимість та могутність БРІКС

у світі зростає. Відтак, у 2023 році чотири з п'яти членів БРІКС увійшли до 10 найбільших держав світу за чисельністю населення, площею та ВВП. Загалом на них припадає близько 40% світового населення та 25% світової економіки [9].

Так, після Глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. у Китаї рівень безробіття перебуває у діапазоні 4,5-5%, а в Індії за цей же період рівень безробіття становив 7-9% [7, с. 10]. Економічними підставами для зміцнення позицій БРІКС на світовому ринку є те, що Китаю вдалося виробляти 18,37 % світового ВВП, а Індії відповідно – 3,29 % (табл. 2).

Аналогічні тенденції спостерігаються й у міжнародній торгівлі. Китай зайняв лідерські позиції у світовому експорті – 12,75 %, що засвідчує дедалі зростаючий попит на китайські товари (а з тим і вищу залежність деяких країн від торгівлі з Китаєм) (табл. 2).

Поряд з цим, торговельні відносини між країнами БРІКС залишаються вельми незначними. Так, експорт Китаю до Індії складає 2-4% загального експорту країни.

Торговельні ж контакти країн БРІКС поза торгівлю з Китаєм також залишаються досить слабкими. Так, за результатами 2021 р. товарооборот між Індією і Бразилією склав лише \$7,1 млрд (експорт Індії до Бразилії – \$4,1 млрд, Бразилії до Індії – \$3,0 млрд), між Індією і росією – \$8,8 млрд (експорт – \$2,9 млрд, імпорт – \$5,9 млрд), між росією і Бразилією – \$3,8 млрд (\$2,2 млрд і 1,6 млрд, відповідно). А структура торгівлі між країнами – багатополарна [10, с. 5].

Таблиця 1

Етапи міжнародної економічної інтеграції

Етапи	Визначення
Зона вільної торгівлі	У найбільш загальному розумінні це договір між країнами, який укладають для того, щоб зменшити або скасувати ввізні мита та інші торгові бар'єри для продукції одне одного.
Митний союз	Митний союз між країнами робить дві основні речі: він скасовує тарифи – мита, що сплачуються на певний імпорт чи експорт – між членами та встановлює спільний зовнішній тариф для країн, які не є членами.
Єдиний внутрішній (спільний) ринок	Спільний ринок в ідеалі включає вільний рух і відповідне спільне регулювання послуг, праці, капіталу, прямих інвестицій і кодифікованих технологій (таких як патенти). Прикладом можна назвати єдиний європейський ринок (SEM), який є основним європейським механізмом економічної інтеграції.
Економічний і валютний союз	Економічний союз – це угода між двома або більше державами, яка дозволяє товари, послуги, гроші та працівників вільно переміщати через кордони. Країни також можуть координувати соціальну та фінансову політику для підтримки цього спільного ринку. Економічний і валютний союз (ЄВС) є одним із головних інтеграційних досягнень Європейського Союзу (ЄС).

Джерело: сформовано на основі [4; 5; 6; 8]

Таблиця 2

Показники країн БРІКС у світовому ВВП і міжнародній торгівлі

	2000	2010	2021	2000	2010	2021
	Світовий ВВП, \$ млрд			Світовий експорт, \$ млрд		
Світ	33840	66606	96527	7981	19150	27879
	Частка у світовому ВВП			Частка в експорті товарів і послуг		
Бразилія	1,94 %	3,32 %	1,67 %	0,84 %	1,25 %	1,16 %
росія	0,77 %	2,29 %	1,84 %	1,43 %	2,33 %	1,97 %
Індія	1,38 %	2,52 %	3,29 %	0,76 %	1,96 %	2,44 %
Китай	3,58 %	9,14 %	18,37 %	3,17 %	8,64 %	12,75 %
ПАР	0,45 %	0,63 %	0,43 %	0,46 %	0,56 %	0,47 %
Індонезія	0,49 %	1,13 %	1,23 %	0,85 %	0,96 %	0,92 %
Саудівська Аравія	0,56 %	0,79 %	0,86 %	1,03 %	1,37 %	1,04 %

Джерело: сформовано на основі [10, с. 5]

Між тим, глобальні зміни останнього часу, у т. ч. викликані російською агресією, призводять до поступових, однак значущих зсувів й у торговельних потоках. Так, у 2021 р. Саудівська Аравія експортувала до Китаю продукції на \$49 млрд (близько 5% її ВВП). При цьому, оскільки головним експортним товаром була сира нафта (\$38 млрд) (табл. 3).

Вказані показники взаємної торгівлі країн БРІКС в табл. 3 контрастують з показниками торгівлі з розвинутими країнами. Так, Китай є найбільшим торговельним партнером США і ЄС, а, зокрема, експорт Індії до США у 2021 р. сягнув \$71,2 млрд (18% загального експорту країни).

Крім того, слід пам'ятати, що між членами БРІКС існують певні територіальні конфлікти, зокрема: китайсько-індійські прикордонні конфлікти в Гімалаях та долині Гальван (2020 р.); російсько-китайський конфлікт в районі річок Уссурі та Амур (1969 р.) тощо. Хоча дані конфлікти і врегульовані на даний момент, проте напруга з цих питань дещо зберігається.

Іншим аспектом, який потрібно вивчити, є – аналіз перспектив створення альтернативної світової валюти, а також ймовірності

витіснення долара з ролі резервної світової валюти. Дані підкреслюють неможливість цього в найближчій перспективі, оскільки, станом на 2023 р., у доларах відбувалося 46,5% платежів у SWIFT, 88,4% валютних операцій та 59,4% у золотовалютних резервах [1].

Потенційна валюта БРІКС дозволила б цим країнам заявити про свою економічну незалежність. Проте наразі долар США домінує у світі, і більшість країн-членів БРІКС+ продовжує його активно використовувати у власних розрахунках. Разом з тим, після введення санкцій проти РФ спостерігається паралельне використання юанів та інших валют (у 2023 р. 20 % угод з нафтою була здійснена у валютах, відмінних від долара США) [11].

Оцінюючи ймовірність створення нової резервної валюти країн БРІКС, слід зазначити, що це істотно вплинуло б на долар США, потенційно привівши не лише до зниження попиту на цю валюту, а й до руйнування загального світового порядку в економіці, політиці, торгівлі, в чому не зацікавлена абсолютна більшість населення планети, у т. ч. й країн БРІКС+.

Таблиця 3

Торгівля Китаю з іншими країнами БРІКС, 2021 р. (\$ млрд.)

Китай, ВВП 17,7 \$ трлн.	Індія, ВВП 3,17 \$ трлн.	Бразилія, ВВП 1,61 \$ трлн.	Росія, ВВП 1,78 \$ трлн.	ПАР, ВВП 420 \$ млрд.
Експорт Китаю до країни (\$ млрд.)	94,1	53,8	67,7	20,5
Експорт країни до Китаю (\$ млрд.)	23,1	88,3	70,9	20,6

Джерело: сформовано на основі [10, с. 5]

Для систематизації та комплексної оцінки перспектив розвитку і місця у світі БРІКС+ було здійснено SWOT-аналіз діяльності цього утворення у глобальній економіці станом на 2024 рік (табл. 4).

Аналізуючи вплив БРІКС на перспективи розвитку та повоєнне відновлення економіки України на макrorівні, спостерігаємо певні загрози:

– по-перше, існування БРІКС і розширення домовленостей між країнами-членами мінімізують вплив санкцій на РФ та дозволяють їх обходити;

– по-друге, перспективи розширення БРІКС за рахунок Туреччини може вплинути на формування мирних домовленостей щодо війни в Україні, а також на переформатування ланцюжків поставок критичних для України товарів (пшениця, олія тощо);

– по-третє, тактичні перемоги РФ на полі бою, перспективи замороження конфлікту і закріплення за РФ окупованих територій вплине на посилення в подальшому ще більш упередженого ставлення світової спільноти стосовно макроекономічної підтримки України в умовах воєнного стану;

– по-четверте, перспективи дедоларизації переключать увагу ключових українських партнерів США та ЄС із вирішення геополітичних проблем на відстоювання особистих інтересів на міжнародній арені та посилення позицій внутрішніх економік;

– по-п'яте, внаслідок цього ключові макроекономічні показники української економіки можуть знижуватися, зокрема: ВВП, екс-

порт; державний борг, навпаки, – зростати. Усе це, у цілому, може призвести до подальшого загострення основної макроекономічної проблеми – зростання рівня інфляції.

Висновки. Отже, проведений аналіз основних тенденцій глобалізаційних трансформацій, які відбуваються у світі під впливом становлення та посилення інтеграційного об'єднання БРІКС, підтверджує тезу про багатополарність і необхідність адаптації глобальної економіки до сучасних викликів. SWOT-аналіз діяльності БРІКС продемонстрував одночасну наявність як позитивних можливостей, перспектив для подальшого укрупнення цього формування, так і негативних загроз, які можуть виникати через сукупність політичних, культурних, релігійних, територіальних та інших протиріч.

Для економіки України в умовах воєнного стану зростання значущості БРІКС виступає скоріше загрозою. Однак, на нашу думку, необхідність пошуку гарантів економічної, політичної та воєнної безпеки української держави обумовлює потребу долучати до переговорів найбільш значущих членів БРІКС – Індію та Китай, оскільки, у тому числі, їхня діяльність дозволяє Росії продовжувати отримувати конкурентні переваги, реалізовувати свою продукцію на закордонних ринках та отримувати доступ до сучасних технологій.

Подальші дослідження можуть бути направлені на глибший аналіз взаємозв'язків країн-членів БРІКС та України, на пошук точок дотику та спільних інтересів задля побудови стабільних економіко-політичних відносин.

Таблиця 4

SWOT-аналіз діяльності БРІКС у глобальній економіці станом на 2024 рік

Сильні сторони	Можливості
Популярність організації	Підвищення доходів населення
Репутація організації та лояльність інших країн	Розвиток інформаційних технологій
Широкий спектр діяльності	Поява нових членів-учасників
Велика кількість учасників	Втрата конкурентних переваг групою G7
Вплив на міжнародну економіку	Розвиток економічного добробуту країн
Слабкі сторони	Загрози
Відсутність спільного бюджету та керуючого фінансового центру	Воєнні конфлікти
Різнопolarність учасників в політичних поглядах	Поширення глобальних проблем

Джерело: сформовано на основі [7; 10; 12]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сировой М. «Новий театр протистояння». BRICS розширюється удвічі через бажання Росії та Китаю змінити світ. Чи варто Заходу хвилюватись? *Журнал Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/svit/shcho-take-brics-chomu-blok-rozshiryuetsya-ta-chi-var-to-vid-tsogo-khvilyuvatisya-zakhodu-ta-ukraini-06012024-18355> (дата звернення: 03.01.2025).
2. Чернишова Л. О. Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-59> (дата звернення: 03.01.2025).
3. Курах Л. В. Поняття та види міжнародної інтеграції: теоретико-правовий аналіз. *Журнал «Держава та регіони»*. 2020. № 4 (79), том 2. С. 11–16. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4-2_2020/4.pdf (дата звернення: 03.01.2025).
4. Alansary O. S., Al-Ansari T. Defining 'free zones': A systematic review of literature. *Heliyon*. 2023. Apr 11. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37151622/> (дата звернення: 03.01.2025).
5. Micossi S. The European Internal Market Thirty Years On. *EconPol Forum*. 5/2023. September Volume 24. P. 5 – 8. URL: <https://www.cesifo.org/node/77619> (дата звернення: 03.01.2025).
6. Howarth D., Verdun A. Economic and Monetary Union at twenty: a stocktaking of a tumultuous second decade: introduction. *Journal of European Integration*. 2020. 42 (3). URL: <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1730348> (дата звернення: 03.01.2025).
7. Що саміт БРІКС принесе Україні? Аналітична доповідь. Razumkov centre. 2023. Липень. 16 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/07/27/2023-ПАКТ-2.pdf> (дата звернення: 03.01.2025).
8. Stojanovic A. Customs union. *Institute for government*. 2019. May 09. URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/article/explainer/customs-union> (дата звернення: 03.01.2025).
9. Група БРІКС: порівняння економічного потенціалу країн-членів та кандидатів на вступ. Слово і діло. Аналітичний портал. 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/09/12/infografika/ekonomika/hrupa-briks-porivnyannya-ekonomichnoho-potencialu-krayin-chleniv-ta-kandydativ-vstup> (дата звернення: 03.01.2025).
10. Саміт БРІКС – час для консолідації чи конфронтації? Аналітична доповідь. Razumkov centre. 2023. Липень. 11 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/07/12/2023-MATRA-I-KVARTAL-11.pdf> (дата звернення: 03.01.2025).
11. How Would a New BRICS Currency Affect the US Dollar? *INN. Educate Brand Connect*. 2024. URL: <https://www.nasdaq.com/articles/how-would-new-brics-currency-affect-us-dollar-updated-2024> (дата звернення: 03.01.2025).

REFERENCES:

1. Syrovoi M. (2024) «Novyi teatr protystoiannia». BRICS rozshyruetsia udvichi cherez bazhannia Rosii ta Kytaiu zminyty svit. Chy varto Zakhodu khvilyuvatys? ["New theatre of confrontation." BRICS doubles its membership as Russia and China aim to reshape the World. Should the West be worried?]. *Zhurnal Forbes Ukraine*. Available at: <https://forbes.ua/svit/shcho-take-brics-chomu-blok-rozshiryuetsya-ta-chi-var-to-vid-tsogo-khvilyuvatisya-zakhodu-ta-ukraini-06012024-18355> (accessed January 03, 2025)
2. Chernyshova L. O. (2021) Spivrobitnytstvo krain BRIKS yak novyi format intehtatsiinoho obiednannia [BRICS co-cooperation as a new format of integration association]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 33. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-59> (accessed January 03, 2025)
3. Kurah L. V. (2020) Poniattia ta vydy mizhnarodnoi intehtatsii: teoretyko-pravovy analiz. [Concepts and types of international integration: theoretical and legal analysis]. *Derzhava ta rehiony – State and Regions*, vol. 4 (79), pp. 11–16. Available at: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4-2_2020/4.pdf (accessed January 03, 2025)
4. Alansary O. S., & Al-Ansari T. (2023) Defining 'free zones': A systematic review of literature. *Heliyon*, 9(4). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e15344> (accessed January 03, 2025)
5. Micossi S. (2023) The European Internal Market Thirty Years On. *EconPol*, no. 5, pp. 5–9. Available at: <https://www.cesifo.org/node/77619> (accessed January 03, 2025)
6. Howarth D., & Verdun A. (2020) Economic and Monetary Union at twenty: a stocktaking of a tumultuous second decade: introduction. *Journal of European Integration*, vol. 42 (3), pp. 287–293. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1730348> (accessed January 03, 2025)
7. Razumkov centre (2023) Shcho samit BRIKS prynese Ukraini? [What will the BRICS summit bring to Ukraine?]. Kyiv, 16 p. (in Ukrainian) Available at: <https://tinyurl.com/59zhcfe> (accessed January 03, 2025)
8. Stojanovic A. (2019) Customs union. *Institute for government*. May 09. Available at: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/article/explainer/customs-union> (accessed January 03, 2025)

9. Slovo i dilo (2024) Hrupa BRIKS: porivniannia ekonomichnoho potentsialu krain-chleniv ta kandydativ na vstup [BRICS group: comparison of the economic potential of member countries and candidate states]. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2024/09/12/infografika/ekonomika/hrupa-briks-porivnyannya-ekonomichnoho-potenzialu-krayin-chleniv-ta-kandydativ-vstup> (accessed January 03, 2025)

10. Razumkov center (2023) Samit BRIKS – chas dlia konsolidatsii chy konfrontatsii? [BRICS summit – time for consolidation or confrontation?]. Kyiv, 11 p. Available at: <https://razumkov.org.ua/images/2023/07/12/2023-MA-TRA-I-KVARTAL-11.pdf> (accessed January 03, 2025)

11. INN. Educate Brand Connect (2024) How will the new BRICS currency affect the US dollar? (Updated in 2024). Available at: <https://www.nasdaq.com/articles/how-would-new-brics-currency-affect-us-dollar-updated-2024> (accessed January 03, 2025)